

do l. 1124 a 1130; vedle práva tržního měl též právo mincovní a celní, byl dlouhou dobu sporným mezi biskupy Krckými a arcibiskupy salcburskými, v 1. pol. 13. stol. stal se výhradně salcburským. — *M. Maria Rabenlechner*, Der Bauernkrieg in Steiermark, 1525. Rec. *W. Stoltze* (HVJS, V., 1902): Spisovatel nevyličil politické a hospodářské poměry země dle současných pramenů tak jasně, aby z nich vyplývala také důslednost stížností vzbouřených sedláků. *F. Ilwof* (MHL. 30, 1902): Zcela nového nepodává se nic, jen pragmatická souvislost vystupuje jasněji do popředí. — *A. Mell*, Die Anfänge der Bauernbefreiung in Steiermark unter Maria Theresia und Joseph II. (in *Forschungen zur Verfassungs- und Verwaltungsgesch. der Steiermark* V., 2) Rec. *Th. Ludwig* (HVJS. V., 1902): práce velmi pilná, s bohatým použitím pramenů, avšak nedostatečně seznamuje čtenáře s hospodářským významem starých zařízení; *F. Ilwof* (MHL. 30, 1902): Cenný příspěvek k dějinám správy a ústavy štyrské na základě bohatého materiálu archivního. — *Ludwig v. Mises*, Die Entwicklung des gutsherrlich bäuerlichen Verhältnisses in Galizien 1772—1848 (Wiener staatswiss. Studien, 4. Bd. Heft 1.; bude podán zvl. referát). — *F. R. Kaindl*, Das Unterthanwesen in Bukowina. Rec. (MHL. 30, 1902): Důležitý příspěvek, první pokus o zpracování této látky na základě pramenů. — *J. Höchsmann*, Der Streit über die Konzivilität (AVSL., N. Folge 30, 1902), líčí se spor mezi přistěhovou šlechtou maďarskou a saskými šlechtici i vesničany o stejné právo občanské na t. zv. král. půdě, hlavně theoretický asi od 1608—1848; zde hlavně sněmovní jednání stol. 17. — *Konst. Jireček*, Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters I., 1901. Rec. *L. Niederle* (ČČH. VIII.); poslední kapitola jedná o vývoji slovanského živlu v městech dalmatských, pojištěném hlavně sňatky patriciů s ženami slov. zemanů z okolí, jež od r. 1247 povolovány jen po dovolení »domini ducis Venetiarum«, a jevícím se nejpozději ve veř. knihách a listinách, jež jsou latinské až do r. 1808. *E.*

(Pokračování příště.)

Právo občanské.

Z časopisů. Referuje Dr. *Krčmář*.

Jahrbücher für Dogmatik, sv. 44.:

Otto Lenel: *Der Irrthum über wesentliche Eigenschaften* (str. 1—30.).

Dle § 119. odst. 2. obč. zák. pro říši německou platí omyl, pokud se týče takových vlastností osoby neb věci, které v obchodě za podstatné se pokládají, za omyl v obsahu projevu vůle. V takovém případě může totiž ten, kdo projev nějaký učinil, projevu tomu odpírati (die Willenserklärung anfechten), lze-li míti za to, že by on, znaje poměry a případ rozumně uvažuje, projevu onoho byl neučinil (§ 119. odst. 1.). *Lenelovi* jde o to, aby rozřešil otázku v dnešní literatuře německé spornou, které vlastnosti totiž jest pokládati za podstatné ve smyslu § 119. — Otázka jest paralelní s onou práva obecného, ve kterých případech mylného projevu jest právní jednání pokládati za neplatné. *Lenel* nedotýká se otázky, je-li omyl v podstatných vlast-

nostech osoby neb věci omylem dotýkajícím se obsahu projevu, on snaží se toliko zjistiti, které vlastnosti jest v právním obchodě pokládati za podstatné. Vychází z příkladů pramenů římských, které jsou patrně základem § 119. a které již *Savigny*mu sloužily při rozlišení omylu podstatného a nepodstatného. Jsou to fr. 9. § 2., fr. 11. § 1., § 14., fr. 41. § 1. D 18. 1.

Na základě těchto příkladů dovozuje, že jest lišiti mezi vlastnostmi, jejichž existence normálně při vyskytnuvších se pochybnostech spolu-kontrahentu se ujišťuje, a oněmi, ohledně kterých sice ujištění takové tu a tam se děje, aniž by nedostatek takového ujištění bylo považovati za okolnost anomální. Ony vlastnosti totiž, o kterých dle pravidelných zvyklostí obchodních projev vůle kontrahentovy na př. kupcovy zmíniti se musí, má-li býti pokládán za úplný, pokládá za podstatné, vlastnosti ostatní, kterých sice projev vůle tu a tam se dotýká, avšak projev ten dle zvyklostí obchodních jest považovati za úplný i v tom případě, jestliže strany o nich se nesmluvily, pak za nepodstatné. Na př.: Kdo chce koupiti víno, žádá normálně prodavače za víno, kdo chce koupiti zlatý prsten, prohlásí oproti obchodníku, že žádá zlatý prsten; naproti tomu však, ačkoli kupci zdraví koně, kupci uměleckého díla autorství téhož bývá stejně důležitým, jako materiál, ze kterého prsten žádaný je zhotoven, uzavírají se přece koupě uměleckých děl, koní atd. velmi často tak, že strany na uvedené vlastnosti řeči nepřivedou. Ačkoli tedy obě kategorie vlastností pro kontrahenty stejně důležitými býti mohou a skutečně také bývají, lze říci toliko o kategorii první, že ona, jak praví *Lenel*, náleží k podstatě projevu vůle, »zum Geschäftsinhalt«. *Lenel* pokládá toto rozlišení, jež po jeho soudě zcela odpovídá pramenům, také za politicky zcela případné (str. 15.). — Svrchu vyzískané pravidlo míní ovšem toliko vztahovati na smlouvy záplatné. Při darování jest pokládati každou vlastnost za podstatnou, kterou ten který dárce (po případě i obdarovaný; případ poslední ovšem nevalně je praktický) při rozumném uvážení případu za podstatnou pokládati musil.

Týž: *Die auf Geschäftsbesorgung gerichteten entgeltlichen Verträge* (31—42). I německý zákonník občanský přijal kategorie smlouvy námezdní — ovšem separátně pojednává o smlouvě služební (§§ 611. — 630.) a smlouvě o dílo (§§ 631. — 651.) — a příkazu (*Mandatum*, *Auftrag*) a sice vytknul jako zásadní, kategorie ty odlišující, znak záplatnost resp. bezplatnost. Ovšem vytýká zákonník, že předmětem smlouvy námezdní jest jednak »die Leistung der versprochenen Dienste« (§ 611.), jednak »die Verfertigung eines Werkes« (§ 631.), předmětem příkazu pak »die Besorgung eines übertragenen Geschäftes« (§ 662.). Pokusil jsem se obšírněji ¹⁾ prokázati, že stylisaci § 662. nelze vyložiti jinak než jako reminiscenci na passus »administratio negotiorum«. *Lenel* snaží se v přítomném článku dovoditi, že »Geschäftsbesorgung« jest něco podstatně jiného, než poskytnutí služeb nebo zhotovení díla a vidí právě v této »Geschäftsbesorgung« charakteristický znak mandátu. Právě tak jako *Hellwig* (*Vertrag auf Leistung an Dritte*, str. 517. p. 42.) rozumí slovem

¹⁾ Srv. *Krčmář*, O smlouvě námezdní, § 2.

opatření záležitosti »nur die Entfaltung der Tätigkeit zur Erledigung einer bestimmten Angelegenheit, oder einer Mehrheit bestimmter Angelegenheiten, die auf Herbeiführung eines bestimmten Erfolges (rechtlicher oder tatsächlicher Art) gerichtet ist«. Rozhodným pro pojem jest tudíž, že činnost za určitým cílem se běře. Proti výtce pak, kterou *Hellwig* později svému názoru činí, jakoby následkem toho »opatření záležitosti« a »zhotovení díla« bylo totožným, a tudíž záplatný příkaz se smlouvou o dílo v jedno spadal, namítá, že mezi oběma smlouvami existuje zásadní rozdíl, ježto podnikatel díla slibuje zhotovení díla, tudíž v ý s l e d e k, mandátář však slibuje opatření záležitosti, tudíž on jen slibuje, že předsevezme činnost k výsledku vedoucí, aniž by při tom výsledek sliboval.

Z této zásadní různosti podávají se jemu pak tyto konsekvence: 1. Podnikatel díla nemá nároku na náhradu impens a nemá povinnosti skládati účty, což obojí přísluší mandátáři. 2. Podnikatel nemusí řídit se pokyny objednatelovými, ježto slíbil hotové dílo a může žádati, aby volba prostředků k cíli vedoucích byla jemu přenechána; naproti tomu mandátář, ježto jen činnost slibuje, jest přirozeně pod vlastní zodpovědností zavázán, řídit se pokyny příkazatelovými. 3. Smlouva o dílo nezaniká smrtí objednaného, neboť hotové dílo jest něčím neosobním; naproti tomu slibuje mandátář konání osobní a tudíž příkaz smrtí jeho zaniká. 4. Příkaz neuvaluje na mandátáře žádných obětí majetkových, kdežto zhotovitel díla jest povinen věc suo sumptu opatřiti. Z tohoto posledního rozdílu vysvětluje pak § 663., jenž ukládá mandátářům, kteří veřejně k opatření jistých záležitostí ustanoveni jsou, vyjádřiti se bez prodlení, dojde-li jich příkaz nějaký, o tom, zdali příkaz přijímají čili nic, ježto jinak za to by se mělo, že návrh přijímají. Důvod (causam) těchto dvou různých typů vidí pak v následujícím: Smlouvu o dílo odhodlá se pracovník uzavřítí jen tenkrát, pokud zhotovení díla za normálních poměrů jest v jeho moci, jestliže však výsledek zcela jest neurčitý, slíbí toliko činnost k cíli směřující. — Se zřetelem k tomu všemu kárá ustanovení německého zákonníka občanského, který mandatum bezplatností charakterisuje a zastává náhled, že příkaz i záplatným býti může.

Než výkladům jeho asi sotva bude možno přisvědčiti. *Lenel* vytkl sice jisté znaky, které slib činnosti, kterou on opatřením záležitosti nazývá, odlišují od slibu výsledku, avšak on octl se tím nepochybně v území smlouvy služební (srv. můj svrchu uvedený spis § 4). Je totiž zcela jisto, že předmětem každé rozumné smlouvy služební jest činnost směřující k jistému cíli, tedy dle samého pojmu *Lenelem* postaveného, opatření záležitosti. A vidí-li *Lenel* charakteristický znak t. zv. »opatření záležitosti« v tom, že slibuje se »die Erledigung einer bestimmten oder einer Mehrheit bestimmter Angelegenheiten«, pak dlužno proti tomu namítnouti, co rovněž ve svém spisu (§ 4.) dovoditi jsem se pokusil, že nespádají pod smlouvu služební jen ony případy, kdy slibuje se práce průběhem času předem limitovaného; nýbrž i případy ony, kdy slibuje se síla pracovní na tak dlouho, až jistá práce nebo jistý kruh prací opatřeny budou. Aplikujeme-li ostatně *Lenelem* vyvozené, příkaz po jeho soudě charakterisující znaky na příslušný základ skutkový, shledáme, že ony vesměs plynou z podstaty jednak bezplat-

ného příkazu, jednak smlouvy služební. Po našem soudě nelze tudíž pokládati tento pokus jednoho z nejznamenitějších civilistů německých za zdařilý, jakož i on sám ku konci pojednání (str. 41) pokládá některé konsekvence svého mínění za nepřijatelné.

Schlossmann, Organ und Stellvertreter (289 - 330.)¹⁾ polemizuje proti mínění dnes v Německu panujícímu, jakoby t. zv. orgány právnických osob, t. j. osoby, které ústavou osoby právnické k jednání za tuto jsou povolány, nebylo lze pokládati za zástupce (*Stellvertreter*) ve smyslu dnes v nauce civilistické běžném. Rozdíl mezi orgánem a zástupcem (kteréhožto rozdílu autorem jest *Gierke*) byl jasně formuloval *Laband*: Při zastoupení jsou tu dva subjekty právní, z nichž jeden jedná za druhý; právní jednání, která předsebere zástupce, jsou jeho vlastními jednáními, ale ony projevují účinky v osobě zastoupeného. Jedná-li orgán právnické osoby, jedná právnická osoba sama, orgán není subjektem od právnické osoby rozdílným, nýbrž právnická osoba jedná sama jeho prostřednictvím, používá ho týmž způsobem, jakým fysická osoba užívá na př. svých úst, své ruky, projevuje-li vůli. Orgány, pomocí kterých právnická osoba jedná, jsou jejími částmi; neboť organizace právnické osoby náleží k její podstatě, jest jejím tělem etc. etc. Z tohoto názoru vyvozovány jsou pak důležité konsekvence: Jednání orgánů jsou jednáními osoby právnické, tedy jejich bona neb mala fides jest bona neb mala fides právnické osoby, jejich delikty delikty osoby právnické atd., atd. -- Proti onomu názoru, jakoby poměr t. zv. orgánu k osobě právnické byl totožný s oním, jaký existuje mezi orgánem tělesným a osobou fysickou, uvádí *Schlossmann*, že on do důsledků veden býti nemůže; neboť kdyby tomu tak bylo, pak by 1. nutně odtud vyplývati musilo, že právnická osoba orgán svůj zcela absorbuje, že by nebylo života iuristicky relevantního pro orgán právnické

¹⁾ Vzhledem ku kárné výtce, kterou referentovi učinil prof. *Schreuer* v *Untersuchungen zur Verfassungsgesch. der böhm. Sagenzeit*, str. 66., stůjte zde některá místa *Schlossmannova* článku, rovněž proti *Gierkemu* namířená: »Die Theorie über die rechtliche Stellung des zum Handeln für die iuristische Person berufenen Personen, die in den ausführlichen Darlegungen ihres Urheberers einen schwer zu fassenden und vielfach auf mystischen Vorstellungen beruhenden Ausdruck gefunden hat (str. 291). -- Die enorme Energie und Beharrlichkeit, der apologetische Eifer, mit dem der Urheber dieser Lehre sie in umfassenden Ausführungen immer von neuem verkündet hat, und ein, wie in anderen Gebieten so auch in der Rechtswissenschaft nicht selten auftretender Zug zum Mysticismus, sie sind es wohl vor Allem gewesen, die dieser Lehre ihren Anhang erworben haben. -- Widerstehen wir den Versuchungen der Phantasie, die oft nicht nur das naive, sondern auch das auf Gewinnung wissenschaftlicher Erkenntnisse gerichtete Denken von nüchternen Betrachtung der Dinge ablenkt und hinter den unserer Beobachtung allein zugänglichen Erscheinungen nicht existirende Dinge ahnen, stofflose Stoffe, als Wirklichkeiten erscheinen lässt, betrachten wir, was unsere Sinne, was unser logisches Schlussvermögen uns an sinnlich wahrnehmbaren und an psychologischen Erscheinungen erkennen lassen, nüchtern und unbefangen, nicht mit den Augen des Dichters, sondern des wissenschaftlichen Forschers etc. etc. (314. ann.).

osoby, že by nebylo proň působíště, mimo onoho pro osobu právnickou; ale denní zkušenost učí, že tomu tak není; 2. že nemůže vstupovati v obligační poměry (uzavíratí smlouvy atd.) s právnickou osobou; a opět učí zkušenost, že tomu tak není.

Další vývody *Sch—ovy* směřují k tomu, aby prokázal, že ony rozdíly, které panující mínění mezi orgány osob právnických a zástupci osob fysických konstatuje, nejsou rozdíly pojmovými, podstatnými. V posledním oddílu obrací se k důkazu pozitivnímu. Vytýká tolik: Pojmovými náležitostmi zastoupení jsou: 1. Existence poměru zástupčího, t. j. poměru hospodářského neb sociálního, jenž po předpisu právním zakládá pro osobu nějakou povinnost, vyvíjeti činnost pro osobu jinou, a jehož povaha zakládá požadavek právem respektovaný toho obsahu, že účinky oné činnosti vznikají v této osobě druhé. 2. Jednání čelící k splnění povinnosti poměrem zástupčím založené. 3. Shoda tohoto konkrétního jednání s onou tímto poměrem zástupčím založenou povinností. Veškeré tyto náležitosti platí i pro orgány osoby právnické. Shodují-li se však dva instituty právní jak co do skutkového základu, tak co do účinků, je patrné, že jde vlastně o institut týž. — Tato identita obou institutů nevádí však ani dle *Sch—a* tomu, aby důsledky, které panující mínění ze svého nazírání na orgány činí, měly průchod. Ale u něho nejsou to logické konsekvence z pevných ad hoc upravených typů, nýbrž zásady nové, civilně politickými úvahami a ne logickou dedukcí vyzískané.

Schlossmann, Zu l. 20 D. de rebus creditis 12., 1. (Julianus libro XVIII. Digestorum). Ein Beitrag zur Lehre von den Schein-Geschäften (str. 377—392). Fragmentum pojednává o případě tom, kdy osoba A osobě B poskytne určitou summu darem s tím, aby tutěž summu od B ihned přijala zápůjčkou. Celý obsah místa zdá se nasvědčovati tomu, že *Julian* má za to, že nedochází v případě tom ani k platnému darování ani k platné zápůjčce, a na jednu místo končí slovy: sed haec intelligenda sunt propter subtilitatem verborum; benignius tamen est, utrumque valere. *Schlossmann* přesvědčivými důvody prokázal, že dodatek pochází od kompilátorů a že *Julian* na dotčené místo právem pohlížel jako na jednání simulované, čelící k obejití zákona Cinciova, jenž slib darovací pokládal za neplatný. Místo to a rozhodnutí *Julianovo* má dodnes, pohlízíme-li na předpisy žádající zvláštní formu při uzaření slibů darovacích, význam praktický.

Archiv für bürgerliches Recht sv. 20.:

Thiesing: Ist der Veräußerer einer beweglichen Sache, die er dem Erwerber unter Eigenthumsvorbehalt übergeben hat, mittelbarer Besitzer? (str. 240—251); rozmnožuje řadu případů, ve kterých nauka nového občanského zákoníka pro říši německou o držbě zavdává příčinu k pochybnostem, o jeden zajímavý kus. Z článku vane odůvodněné doznání, že z § 868. obč. zák. pro říši něm., jenž podává výklad o tom, kdo jest t. zv. prostředním držitelem (mittelbarer Besitzer) nelze otázku za titul článku položenou zodpovědět, a teprve po obšírných dedukcích z povahy věci a z tendence zákona dospívá k zápornému zodpovězení otázky oné, dospívá tam, kam ten, kdo na půdě starší nauky stojí, bez jakýchkoli obtíží přímo dojíti musí.

Oertmann, Die neuen Gesetzesentwürfe zur Sicherung der Bauhandwerker (252—264); podává stručnou kritiku návrhů ze září 1901 vládou německou vydaných, které čelí k tomu, aby osobám, které ze smluv pracovních, po případě i smluv o dodání díla (Werklieferungsverträge) staly se věřiteli stavebníkovými, opatřily právo zástavní k stavbě.

Deutsche Juristenzeitung, sv. 7.:

Lenel: Zur Deliktshaftung der iuristischen Personen (č. 1.); § 31. občanského zákonníka pro říši německou ustanovil, že spolek zodpověden jest za škodu, »den der Vorstand, ein Mitglied des Vorstandes oder ein anderer verfassungsmässig berufener Vertreter durch eine in Ausführung der ihm zustehenden Verrichtungen begangene, zum Schadensersatz verpflichtende Handlung einem Dritten zugefügt hat«. § 89. odstavec 1. ustanovení to vztáhl i na právnické osoby veřejného práva. Poněvadž předpis analogický šu 31. pro osoby fyzické, které záležitosti své zástupci opatřiti dávají, neplatí (arg. § 831.), je patrné, že § 31. má základ v učení o t. zv. orgánech osob právnických (sr referát o *Schlossmannově* článku »Organ und Stellvertreter« svrchu). *Lenel* zabývá se především otázkou, koho za orgán osoby právnické ve smyslu § 31. jest považovati. Dospívá k tomu výsledku, že za orgány jest považovati jen ony, které stanovami, ústavou právnické osoby (jež jest jaksi životem osoby právnické) za zástupce její jsou určeny. Připouští ovšem, že není vlastně důvodu pro to, aby osoba právnická ručila jinak, na př. za pokladníka, který zřízen jest stanovami, než za onoho, který byl zřízen představenstvem na základě všeobecné moci zástupčí, jež tomuto přísluší. Na to obrací se k osobám právnickým veřejného práva. Koho jest považovati za orgány těchto osob právnických, když tu není stanov, ba začasťe ani jiného zřízení stanovám obdobného? Varuje před tím, aby snad za orgán považován byl každý zřízenec osoby právnické veřejného práva, který jakýmkoli aktem správním byl zřízen. Ale s druhé strany doznává, že takto (při restriktivní interpretaci § 89.) význam § 31. pro osoby právnické veřejného práva stlačuje se na minimum. Z celého článku vane nepokrytě doznání, že ani *Lenel*, podobně jako *Schlossmann* nepokládá rozdíl mezi orgány a zástupci osob fyzických, pokud se týče ručení jejich za vinu, za moment rozhodný, nýbrž že přidává se k mínění, které rozhodný tento moment hledá jinde, totiž v t. zv. principu ohrožení (Gefährdungsprinzip); sr. *Rümelin*: Gründe der Schadenszurechnung.

Oertmann: Abstrakte Versprechen aus rechtswidrigem Verpflichtungsgrunde (č. 5.), hájí právem proti *Dernburgovi* (Bürgerliches Recht, sv. II., § 90. III. 5.) a *Lotmarovi* (Der moralische Vertrag, str. 62 a nn.) náhled, že protiprávnost kauzy nemá za následek neplatnost abstraktního závazku.

Oberneck: Der gerichtliche oder notarielle Verbriefungszwang des § 313. B. G. B. und die Nothwendigkeit seiner Beseitigung (č. 17/18), ventiluje otázku také na pořad právnického sjezdu, minulého roku v Berlíně odbývaného, položenou, má-li § 313., jenž žádá k platnosti obligační smlouvy k převodu nemovitosti čelící zachování formy notářské neb soudní, cestou zákonodárnou býti zrušen. K tomu dlužno připomenouti, že také věcná smlouva mezi převodcem a nabyvatelem (Auflassung) před soudem neb notářem uza-

vřena býti musí (§ 925. a čl. 143. uvozovacího zákona). Spisovatel přesvědčivými důvody prokázal, že § onen, jenž ztížiti chtěl obchod s nemovitostmi, aby přítrž učiněna byla lichvě pozemkové, účelu tomu nikterak nevyhovuje, ne-li z jiných důvodů, tož aspoň proto, poněvadž druhá část téhož § 313. poskytuje stranám možnost předpis odstavce prvního obejít, ježto zaknihováním smlouvy věcné nedostatky formy smlouvy obligační se hojí.

Zeitschrift für internationales Privat- und Strafrecht sv. 12.; na str. 1—21, 201—261, 385—437 uveřejňuje Dr. *Franz Kalm* obsáhlý rozbor usnesení třetí mezinárodní konference r. 1900 v Haagu odbývané, pokud usnesení ta přivedla k místu návrh zákona intitulovaného: *Projet d'une convention pour régler les conflits de lois en matière de mariage*. *Kalm* podrobuje jednak zevrubné úvaze veškerá jednotlivá ustanovení této osnovy, vykládaje je historicky, vytýkaje jejich vady — jež namnoze nemají původu v omylných názorech účastníků konference, nýbrž v naprosté různosti základů, na kterých stojí zákonodárství jednotlivých států konference obslavších — a čině návrhy na odstranění vad, pokud právě vzdor těmto různostem hledisk zlepšení pokládá možným, jednak vyjadřuje se o některých principiálních zásadách, které konferencí přijaty byly a které buď jeho vědeckým názorům se příčí, anebo jim odpovídají. Tak na př. ostře polemizuje proti zásadám zpětného a dalšího poukazu (*Rück- und Weiterverweisung*) obsaženým v čl. I konvence: *le droit de contracter mariage est réglé par la loi nationale de chacun des futurs époux, à moins qu'une disposition de cette loi ne se réfère expressément à une autre loi*. Odkazuje tu nejen na své dosavadní výklady obsažené v *Iherings Jahrbücher für Dogmatik* (sv. 30., str. 21 a nn., sv. 36., str. 388 a nn., sv. 40., str. 57 a nn.), nýbrž snaží se zásady ty znovu dle ustanovení osnovy samé dovésti ad absurdum. S druhé strany na př. vřele schvaluje ustanovení osnovy, které odepřelo vytknouti všeobecný předpis, generální klausuli toho znění, že cizí právo nesmí býti praktikováno, příčí-li se základním názorům práva domácího (t. zv. generální klausule o *ordre public*), nýbrž přesně vytklo pro jednotlivé účastníky podmínky, za jakých cizímu právu vstup může býti odepřen, a přesně vytklo, jaké vztahy určité manželství k určitému státu míti musí, aby tento o jeho platnosti a jeho účincích vyjadřovati se směl.

Prof. Dr. *Caesar Barazetti* (270—305) pojednává o ustanoveních mezinár. práva soukromého v osnově švýcarského zákonníka občanského. Osnově té poskytuje plnou chválu jak v detailech, tak v uspořádání systematickém. Jeť osnova zajímavá tím, že podává nejen detailní předpisy pro jednotlivé poměry soukromoprávní se vztahy mezinárodními, nýbrž že uspořádáním látky vyjadřuje se o dvou principiálních otázkách systematických. Uspořádání to nasvědčuje netoliko tomu, že osnova stojí plně na tak zv. stanovisku pozitivistickém, nýbrž že pokládá mezinárodní právo soukromé za část práva soukromého. Jsouť umístěny normy kollisní té které materie právní se dotýkající v příslušných kapitolách pojednávajících o právu interním.

Milan Paul Jovanović (333—364) podává stručný nástin černohorského práva manželského.